

MEMO Bijzondere kunst van buitengewone kunstenaars voor een inclusieve samenleving**15 augustus 2018**

De vragen tijdens het rondetafelgesprek in Utrecht zijn: Hoe kan je iemand inspireren cultureel actief te worden? Welke kansen zie je voor de toekomst en wat heb je nodig om deze kansen optimaal te benutten? Vanuit onze ervaring met een specifieke doelgroep willen wij graag het volgende delen:

Tussen de tien tot vijftien procent van de Nederlanders heeft te maken met een handicap. Zoals :

- Blind of doof zijn.
- Autisme of het syndroom van Down hebben.
- Verstandelijk Beperkt zijn.
- Psychiatrisch patiënt zijn.
- Blijvende verlamming of spierziekte hebben.

Ook deze Nederlanders willen genieten van kunst en cultuur vooral door het zelf te doen. Ook voor hen geldt dat kunst creëren verrijkt.

Onze regering heeft twee jaar geleden besloten het Handvest van de Verenigde Naties over de positie van mensen met een handicap te ondertekenen. Daardoor staan we voor de uitdaging om mensen met een handicap op alle levensgebieden een gelijke positie te geven. Dus ook op het terrein van kunst en cultuur.

Wat zou het mooi zijn als minstens tien procent van het budget dat de rijksoverheid, de provincies en de gemeenten besteden aan kunst en cultuur ten goede zou komen aan kunstenaars, kunstbevordering en kunsteducatie van en voor mensen met een handicap.

Laten we de handschoen oppakken en deze uitdaging aangaan.

Gebeurt er nu dan nog niets? Jawel, kijk maar naar deze voorbeelden:

Podiumkunst

De Special Theater Road Show is een theaterproject dat in vier regio's in Nederland door Special Arts is georganiseerd. Regisseur en hoofdrolspeler Art-Jan de Vries en het script geschreven door Don Duyns vormden de basisingrediënten voor de voorstelling *Sneeuwwitje en de 7*. In het project kwamen naast theater verschillende kunstvormen aan bod, waaronder zang, dans, muziek en beeldende kunst. De artiesten waren bijna allemaal mensen met een beperking.

Special Arts werkte hiervoor samen met zorginstellingen en andere lokale partijen, waaruit unieke initiatieven zijn ontstaan, bijvoorbeeld:

- Een wijkkoor van mensen met en zonder handicap dat wekelijks repeteert op een zorglocatie van Talant.
- Een plaatjesspaaractie in samenwerking met de ondernemersvereniging in Schagen voor het werven van bezoekers voor een theatervoorstelling.

Sneeuwwitje en de 7 is voor uitverkochte (grote) zalen in reguliere theaters op het podium gebracht. Met vaak een gastoptreden van een wethouder of burgemeester als boom. Het succes inspireerde zorgorganisatie Talant om talenten verder te ontwikkelen met workshopdagen, auditedagen en een nieuwe voorstelling, dit keer over *Mata Hari* in het kader van Leeuwarden Culturele Hoofdstad 2018. Hiervoor gingen de spelers, mensen met een beperking, met Don Duyns in het Fries Museum in gesprek over de vorm en inhoud van de voorstelling. Het resultaat is een prachtig verhaal vol mysterie en beeldende poëzie, over schoonheid, liefde en kracht. Maar ook over doorzettingsvermogen, vooroordelen, uitsluiting en onrecht. Thema's die herkenbaar zijn voor ons allemaal, maar met name voor mensen met een beperking.

Een tweede domein: beeldende kunst

- Special Arts beheert een landelijke kunstuitleen met ruim 3.000 op kwaliteit geselecteerde kunstwerken van meer dan 500 kunstenaars met een beperking. Deze collectie geeft een beeld van wat er in heel Nederland gemaakt wordt.
- Verschillende kunstenaars vinden via Special Arts hun weg naar (internationale) tentoonstellingen als een Art Brut Biënnale. In 2018 organiseerde Special Arts tijdens de Art Brut Biënnale de Special Design Beurs in Hengelo met een conceptstore voor toegepaste kunst van buitengewone mensen met bijna 7.500 bezoekers.
- Driejaarlijks organiseert de stichting een landelijke beeldende kunstwedstrijd met als onderdeel regionale activiteiten voor verbinding. Zo zijn in 2015 in vijf regio's speciale fietsroutes uitgezet. Fietsen langs kunstateliers, culturele hoogtepunten, bijzondere bedrijven en door mooie natuurgebieden om bijzondere kunst van buitengewone kunstenaars te bewonderen.

Poëzie

Het Andere Gedicht is een taalstimulerend poëzieproject voor iedereen met een verstandelijke handicap vanaf 12 jaar, bestaande uit trainingen voor begeleiders en leerkrachten, een landelijke poëziewedstrijd en regionale activiteiten. Organisaties als centra voor kunst en cultuur, bibliotheken, musea, werkplaatsen, en (stads)dichters uit de regio werden uitgenodigd en betrokken en zo kreeg *Het Andere Gedicht* ook een sterke netwerkfunctie.

Het project leverde honderden gedichten op, die op verschillende manieren worden gedeeld met een breed publiek:

- Een selectie werd gepubliceerd in de bundel *Waar ik weg waai*, die na verschijning zelfs werd gelauwerd in Trouw. Uit die selectie heeft de jury bestaande uit Dichter des Vaderlands Ester Naomi Perquin; schrijver, dichter, tekenaar Ted van Lieshout; dichter en schrijver Erik Jan Harmens en politica Vera Bergkamp prijzen toegekend en hun persoonlijke parels tijdens *Het Andere Gedicht Groot Poëziefest* op het podium gebracht.
- Een Poëziebosroute in samenwerking met Staatsbosbeheer.
- De PoëziePretPlacemat bij ruim 75 Pannenkoekenrestaurants in Nederland.

Meer over deze voorbeelden te weten komen? We hebben ze uitgebreider beschreven en ze staan achteraan deze memo.

Misschien een beetje laat, maar laten we ons even voorstellen. Special Arts, al ruim 30 jaar als stichting de verbindende landelijke schakel tussen alle vormen van kunst en cultuur en alle vormen van handicaps. Kenniscentrum, projectorganisatie, kunstuitlen van de geselecteerde beste en mooiste beeldende kunst die in ons land gemaakt wordt. Kunst die al hangt in alle UWV-kantoren en bij sommige banken. Art Brut, de internationale term voor deze kunstvorm, raakt je meteen.

We promoten kunst van kunstenaars met een handicap. We voeren jaarlijks een groot landelijk project uit. Dit jaar de afronding van *Het Andere Gedicht*, volgend jaar de Special Award voor beeldende kunst en het jaar daarop is het theater weer aan de beurt. Elk jaar doen we dat anders, vaak grootser, en zo horen we rondom ons, beter. Het geld voor onze projecten halen wij binnen door intensief te werven bij vooral goede doelen fondsen.

Wij staan klaar om de groei naar de tien procent (gelijkwaardige deelname van gehandicapten aan het kunstbeleid) te ondersteunen. We hebben het netwerk, de kennis en ervaring om dat doel te bereiken. Graag samen met de overheid en alle andere partners in de wereld van de zorg en kunst en cultuur. Door onze kennis te delen en beschikbaar te stellen ten dienste van de kunst van en mensen met een handicap.

Ons motto daarbij:
Naar onbeperkte kunst!

Special Arts
Zonnehof 4a
3811 NC Amersfoort
www.specialarts.nl

Podiumkunst

De Special Theater Road Show is een theaterproject dat in vier regio's in Nederland is georganiseerd. Regisseur en hoofdrolspeler Art-Jan de Vries en het scriptgeschreven door Don Duyns vormden de basisingrediënten voor de voorstelling *Sneeuwwitje en de 7*. In het project kwamen naast theater verschillende kunstvormen aan bod, waaronder zang, dans, muziek en beeldende kunst. Voor dit initiatief werkte Special Arts samen met zorginstellingen en andere lokale partijen.

In Drachten is voor dit project een **wijkkoor** opgezet van mensen met en zonder handicap dat wekelijks repeteert op een zorglocatie van Talant. Onder leiding van een dirigent zijn liedjes ingestudeerd voor de voorstelling *Sneeuwwitje en de 7*. Na een optreden in een uitverkocht theater Lawei in Drachten (900 bezoekers), is het koor blijven bestaan en treedt het op in de wijk, binnen Talant, op evenementen als Into The Village en Culturele Hoofdstad en werkt het samen met andere koren. Ook bij de succesvolle voorstelling *Mata Hari* was het wijkkoor weer betrokken met een Mata Hari-singalong.

In samenwerking met de Winkeliers Vereniging Schagen ontstond een **unieke spaaractie**, waar ook een lokale fotograaf en ontwerpstudio aan meewerkten. Door plaatjes te verzamelen die verkrijgbaar waren bij de plaatselijke ondernemers konden de inwoners van Schagen kennis maken met de spelers van *Sneeuwwitje en de 7*. Deelnemers hielpen mee met flyeren en het uitdelen van de spaarposters voor de plaatjesactie op scholen in Schagen en Warmenhuizen.

www.facebook.com/specialtheaterroadshow

Beeldende kunst

De Special Award is dé landelijke beeldende kunstwedstrijd voor kunstenaars met een handicap. In vijf regio's in Nederland zijn in 2015 speciale fietsroutes uitgezet. Fietsen langs kunstateliers, culturele hoogtepunten, bijzondere bedrijven en door mooie natuurgebieden om bijzondere kunst van buitengewone kunstenaars te bewonderen. Tijdens het bezoek kunnen mensen met een QR-code stemmen voor de publieksprijs.

Per regio heeft Special Arts dagbestedingateliers en horecagelegenheden gelegen op sfeervolle zorgterreinen geïnventariseerd. Daarnaast zijn toegankelijke en uitnodigende locaties in de nabije omgeving geënthousiasmeerd om ingezonden Special Award kunstwerken te exposeren. Deze locaties zijn samen in vijf kunstfietsroutes opgenomen.

Elke route werd geopend door een burgemeester uit de betreffende regio.

Bij de startpunten was een gratis fietsrouteboekje met informatie en verschillende kortingsbonnen verkrijgbaar. Voor de eerste 50 fietsers was er een goodiebag.

www.galeriespecialarts.nl

www.facebook.com/specialartsaward

Poëzie

Juryvoorzitter en Dichter des Vaderlands Ester Naomi Perquin over de dichtbundel **Waar ik weg waai**: "Deze bundel, waarin tientallen gedichten van mensen met een verstandelijke handicap zijn samengebracht, wordt gespeeld met taal en gezocht naar woorden. Wie goed oplet, ziet een hele stoet beelden en vondsten voorbijtrekken. Maar spelen met taal is ook: leren dat je met één woord de wereld kunt veranderen. Wat een geluk dat eigenlijk iedereen dat kan, op steeds weer andere manieren. Wat een geluk dat het hier is opgeschreven."

Ook vertelde Ester Naomi Perquin in het radio 1 programma De Taalstaat over het belang van dichten voor mensen met een beperking. Het is de ultieme manier om te emanciperen. "Op papier kan iemand je duidelijk maken: dit is mijn stem; dit is hoe ik denk; dit is hoe ik de wereld bekijk."

In samenwerking met Staatsbosbeheer is een **Poëziebosroute** gerealiseerd.

De Poëziebosroute is een rolstoeltoegankelijke route van 1,3 kilometer op landgoed Groeneveld in Baarn. Onderweg staan negen poëziepaaltjes, met op ieder paaltje een regel van een gedicht van René Vos. René woont en werkt bij Zorgorganisatie Sherpa, net als de mensen die de poëziepaaltjes hebben gemaakt en geplaatst. In de bijbehorende folder kunnen de dichtregels worden opgeschreven en maak je kennis met de makers.

De Poëziebosroute is een ontdekkingstocht voor jong en oud, leuk voor scholen en stimuleert om zelf met poëzie aan de slag te gaan.

De route is een eerste pilot die mogelijk navolging krijgt in andere regio's in Nederland.

Een ander initiatief is de **PannenkoekenPoëziePretPlacemat** met foto's, filmpjes en gedichten van mensen met een verstandelijke beperking. Op deze placemat laat Cheyenne Ausema uit Groningen het pannenkoeken regenen, Barbara Hietink uit Gelderland deelt haar binnenpretjes en via een QR-code ontmoet je Daan Verhoof uit Brabant die een talent heeft voor pannenkoeken bakken. De placemat nodigt iedereen met en zonder beperking uit om zelf een gedicht te maken.

Special Arts heeft de PoëziePretPlacemat ontworpen in samenwerking met de Vereniging van Erkende Pannenkoekenrestaurants (VEP) en PromUnique Retail Promotions.

www.poezie.specialarts.nl

www.facebook.com/hetanderegedicht